

Mer om djuren på Rydebäcks gård

I min förra historieberättelse lyfte jag fram det minskande behovet av handkraft då det mekaniserade lantbruket infördes och det var istället djuren som fick kämpa hårt. Innan traktorerna introducerades behövdes ofta tre hästar för att dra slättermaskinerna över Rydebäcks leriga åkrar. I bilden uppe till höger ser vi en av de tunga slättermaskinerna som ägdes av Rydebäcks gård – en självavläggare där bara två arbetshästar kämpar för att dra lassat.

Foto: Sonya Molins to balburn.

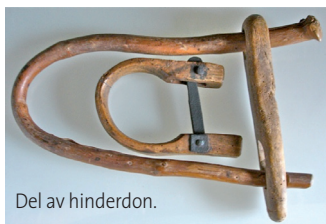
Det är svårt att se vad som skördas här men det kan vara grönkål.

Slättermaskinen

”Slättermaskinen hade en fingerbalk, som var fast, och en rörlig kniv som klippte grödan – vanligtvis höet. Via en växellåda överfördes rörelsen från hjulen till den rörliga kniven. Drivningen orsakade att det gick tungt att dra sådana slättermaskiner och parhäst var nödvändig för att dra slättermaskiner med lång lie. Slättermaskiner hade vanligen en bredd på cirka 3 fot (enbetare) upp till cirka 6 fot (tvåbetare – som här) för parhästar.

De hästdragna slättermaskinerna krävde ofta smörjning och en smörjkanna brukade därför vara monterad lättillgänglig på maskinen. Konstruktionen med fingerbalk var känslig och kunde skadas om det stack upp sten eller annat. Sitsen var vanligen en plåt pressad till formen av en mänsklig bakked, en robust och tålig konstruktion.”

Beskrivningen är hämtad från boken som nämns i bildtexten nedan.

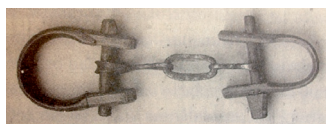
Del av hinderdon.

Foto: Jenny Aspenberg

I de egna samlingarna

I museets samlingar har vi en del redskap som tillverkades på gården och hittades i södra länkan. De skänktes till museet av Rydebäcks sista bonde, Nils Limås. Här ser ni två hemmagjorda redskap (ovan). Det stora användes förmodligen för att binda en ko tätt till muren i kostallet under vintern. Man tryckte in den nedersta bågen så pinnen kunde passera genom det större hålet intill och på så sätt glida fritt och släppa den sammanbindande pinnen för att sätta fast bågen kring djurens hals. Sedan, tryckte man ihop bågen igen och återanslöt pinnen i sitt ursprungliga läge. Man kan se slitningar mitt i den sammanbindande pinne där ett rep hade fästs.

Detta ljuster (nedan) har en unik konstruktion och är säkert tillverkat av gårdens egen smed. Ursprungligen satt det på en lång pik. De fem grövre spetsarna fångade in fisken medan de mindre krokarna såg till att det satt fast på redskapet då det lyftes fritt från vattnet. Järnspetsarna och krokarna är stabiliserade genom en vävd snorre tvärs emellan dem. Jag har hört att Sjöfartsmuseet i Råå hade önskat införliva ljustren i samlingarna men Nils Limås vill inte släppa det. Vi är glada att han skänkte det till Rydebäck Museums samlingar.

Hinderdon, illustration från boken: Djuromsorg och Djurmisshandel 1860–1925 av Niklas Cserhalmi. Foto: Nordiska Museet

Hinderdon för ”bråkstakar”

Den lilla träkonstruktionen innanför den andra, med en metalltvärså, är en del av ett hinderdon. (Se illustration ovan till höger.)

Dess främsta syfte var att genom smärta eller obehag anpassa djurens beteende efter människornas normer. Djuren som bar dessa ovan hovarna var ofta bråkstakar som förstörde hägnader och kunde kosta ägarfamiljen stor möda i tid och arbete. De avrundade kanterna skonade djuren från skada.

Idag är fiske genom ljuster förbjudet!

Foto: Jenny Aspenberg